

Pirkanmaa**2019**

Yhteistyön sopimukset, rakenteet ja toimintatavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta

Kuntamarkkinat Muutostukiklinikka – Kuntien ja maakuntien yhteistyö

Mika Vuori

Suunnittelupäällikkö, Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin palvelualue

TAMPEREEN KAUPUNKI

Sisältö

1. Muutokset palvelu- ja tehtäväkokonaisuuteen

- Kunnan tehtävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä
- Maakunnan tehtävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjaus ja kannustimet

2. Palvelu- ja tehtäväkokonaisuus

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet
- Maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät, järjestäminen ja tuottaminen

3. Yhteistyö ja yhdyspinnat

- Yhdyspintasopimus
- Hyvien käytäntöjen materiaalipankki

4. Ehdotuksia maakunnan lisäkannustimiksi/ Pirkanmaa

- Kannustimet HYTE palveluina ja HYTE kehittämisenä
- Yhteisbudjetointi
- Yhteiskehittäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen –teemaryhmän (HYTE) yhdyspinnat Pirkanmaan valmistelussa

Keskeiset teematyöryhmät, joiden kanssa paljon yhdyspintoja

Pirkanmaa 2019

1. Muutokset palvelu- ja tehtäväkokonaisuuteen

- Lakiluonnosten vaikutukset (Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on **maakunnan ja kuntien yhteinen tehtävä**)
- Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelutarve muutoksen hetkellä säilyy maakuntatasolla muuttumattomana. Alueittain väestön tarpeet ovat hyvinkin erilaiset.
- Palvelujärjestelmän tavoite on muuttua **ennakoivaksi, hyvinvointia ja terveyttä edistävemmäksi**, minkä vuoksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja monipuolisiin digitaalisiin ja matalan kynnyksen palveluihin panostetaan aikaisempaa enemmän.
- Toimintamallin muutos ennakoivaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistäjäksi edellyttää **resurssien painopisteen muuttamista raskaasta korjaavasta palvelutuotannosta ennaltaehkäiseviin palveluihin**.
- Toimijoina hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kentällä ovat asukkaat, kunnat, maakunta, eri palvelutuottajat ja muut toimijat.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on läsnä kaikessa palvelutuotannossa, mutta uudistuksen myötä erityisesti eri toimijoiden tulevilla yhdyspinnoilla tehtävä työ muuttuu
  - Asukkaat käyttävät edelleen samoja palveluja, kuitenkin siten, että valinnanvapaus lisääntyy
  - Kunta ja maakunta vastaavat asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä yhdessä – kunnan rooli muuttuu niiden palvelujen osalta, jotka siirtyvät maakunnan vastuulle
  - Kunnan hyvinvointipalveluissa ja maakunta ehkäisevissä sosiaali- ja terveyspalveluissa palvelut tulee koordinoida hallitusti
  - **Yhdyspinnoista, yhteisestä tekemisestä tulee sopia**

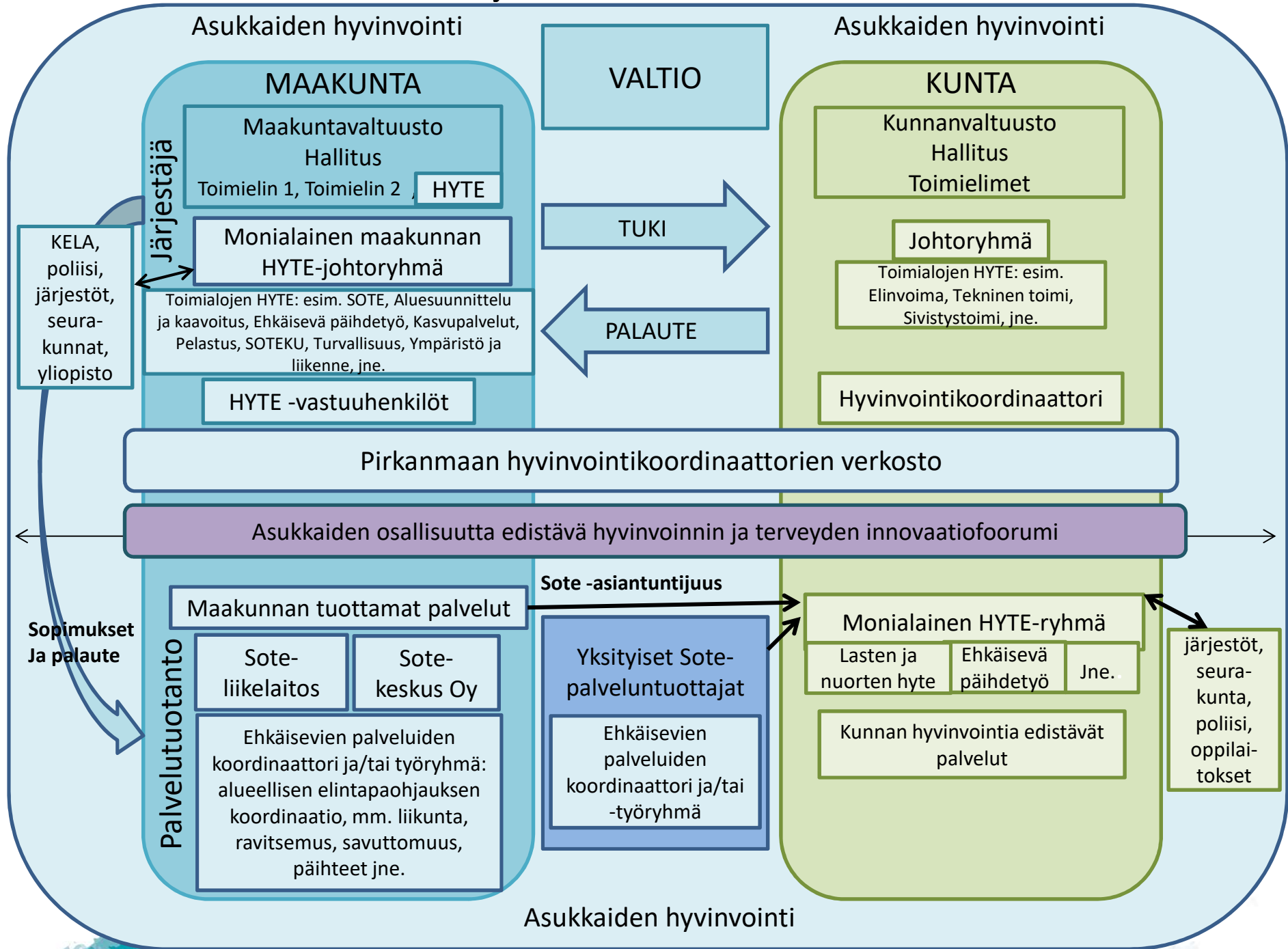
Pirkanmaa 2019

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtakunnallinen ohjaus ja kannustimet

- Tavoitteena on, että kuntia, maakuntia, sote-palvelutuottajia ja väestöä kannustetaan tekemään hyvinvointia ja terveyttä edistäviä päätöksiä ja valintoja.
- Maakuntien ja kunnan ohjausjärjestelmän osa-alueet
  - **Valtion ja maakuntien** neuvottelut ja järjestämistä koskevat yhteistyösopimukset Pirkanmaa 2019 (perusteena valtakunnalliset tavoitteet)
  - Maakuntien, **kuntien ja palvelutuottajien julkinen vertailutieto**
  - Maakuntien ja kuntien valtion rahoitukseen liitettävä osuus (**HYTE -kerroin**)
  - **Maakuntien strategia, palvelustrategia ja palvelulupaus**
  - **Maakuntien ja palvelutuottajien väliset sopimukset** ja palvelutuottajille maksettuihin korvauksiin liitettävät kannustimet
- **Kuntien kannustimet** (HYTE kerroin= hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa)
  - Yhteensä 57 M €
  - Asukasluokkoittainen rahoitus käytännössä minimi 6 €, mediaani 9,5 €, maksimi 12 €
- **Maakuntien kannustimet**
  - Yhteensä 170 M €, maakuntien valtion rahoituksesta noin 1 %
  - Otetaan käyttöön ensi kerran vuonna 2022
- **Hyvinvoinnin johtaminen perustuu tietoon, joka mitattavissa.**

2. Palvelu- ja tehtäväkokonaisuus

	HYTE –toimielin	HYTE –johtoryhmä	HYTE –vastuuhenkilöt
Järjestäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Valmistella hallituksen tai valtuuston päätettäväksi tulevat asiat • Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevien sopimusten hyväksyminen • Strategiset valinnat ja päätöksenteko/valmistelu hallitukselle tai valtuustolle • Toiminta- ja taloussuunnitelman sekä toimintakertomuksen ja tilipäätöksen hyväksyminen omalta osaltaan • Yhteisten HYTE –tavoitteiden ja määrittelyn hyväksyminen • HYTE -palvelujen laatuksiteerien määrittely ja seuranta • Päätää ja linjaa EVA-menettelyn käytön maakunnassa 	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvoinnin strateginen johtaminen (maakuntastrategia, palvelustrategia) ja toimeenpano • Palveluntuottajien sopimusohjaus hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden osalta • Ennaltaehkäisevien palvelujen järjestämistehtävä, palvelutarpeiden selvittäminen • Valvontatehtävät • Hyvinvoinnin, terveyden ja terveyserojen seuranta, arviointi ja raportointi maakunnassa • Järjestäjän palaute ja arviointi tuottajalle HYTE-tavoitteiden toteutumisesta • Yhdyspintapalveluista sopiminen • Maakunnan poikkihallinnollisen HYTE –työn johtaminen ja ohjaaminen • Valtakunnallinen verkostoyhteistyö • Valmistelee ja esittelee EVA menettelyyn vaihtoehdot 	<ul style="list-style-type: none"> • Alueellinen hyvinvointikertomus perustuen kuntien hyvinvointikertomuksissa esitettyihin tarpeisiin • Alueellisen hyvinvointityön koordinointi: alueellisen hyvinvointikertomuksen ja muiden alueellisten hytesuunnitelmien (mm. kulttuurihyvinvointi-, liikunta-, ravitsemus-) toimeenpano • Alueellinen verkostoyhteistyö Pirkanmaa 2019 • Hyvinvointi- ja terveystiedon tuottaminen kunnille ja tuki niiden tulkitsemiseen • Ehkäisevän päihdetyön alueellinen koordinointi • Valtakunnallisten väestön hyvinvointia ja terveyttä edistävien ohjelmien ja linjausten toimeenpano alueella ja niiden toimeenpanon tuki kunnille • Hyvien käytäntöjen ylläpito ja kehittäminen • Kehittämisen- ja asiantuntijatuki kunnille ja palveluntuottajille • Osallisuutta edistävän innovaatiofoorumien koordinointi • Koulutukset: hyvinvointikoordinaattorien koulutus, EVA –menetelmäkoulutuksen koordinaatio alueella
Tuottaminen	Maakunnan palvelutuotanto		
	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö järjestäjän HYTE -vastuutahojen kanssa • EVA-menettelyn käyttö järjestäjän ja tuottajan välisten sopimusten mukaisesti • SOTE -asiantuntijuus kuntien HYTE -ryhmiin • Paikallinen yhteistyö kuntien HYTE -ryhmien ja kansalaisten kanssa • Ennalta ehkäisevä työote, yhteistyön tekeminen alueen kaikkien palveluntuottajien ja eri toimialojen kanssa • Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ennaltaehkäisevien ja korjaavien SOTE -palvelujen tuotannossa, esim. <ul style="list-style-type: none"> - Neuvolat, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, terveysneuvonta ja tarkastukset, työterveyshuolto, savuton leikkaus, ikääntyvien toimintakyvyn edistäminen ja tapaturmien ehkäisy, syrjäytymisen ja työelämän ulkopuolelle joutumisen ehkäisy, työllisyyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen 		

3 Yhteistyö ja yhdyspinnat

- Yhdyspintasopimus on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahojen maakunnan ja kuntien välinen sopimus yhdessä tunnistetuista palveluista
- Yhdyspintasopimuksen tulee olla kunnan ja maakunnan välillä mandaatti, vahva velvoite tehdä yhteistä työtä. Maakunnalla on mahdollistava, koordinoiva ja velvoittava rooli, jonka takia yhdyspinnoilla tehtävä työ on tärkeää. Maakunta valvoo palvelutuottajien kanssa laatimiensa sopimuksien toteutumista.

SIINÄ ON TÄRKEÄÄ SOPIA

- Tiedonkulusta. Tiedolla johtamisen onnistumisen ja kuntalaisten palvelutarpeiden ennakoinnin tae on joustava tiedonkulku kuntalaisilta ja lähityöntekijöiltä palveluiden järjestäjälle. Se mahdollistaa myös nopean tilanteisiin reagoimisen ja oikea-aikaisen palvelujen tarjonnan.
- Tiedonkulun toinen puoli on kansallisen tason hyvistä käytännöistä viestiminen kaikille toimijoille. Hyvien käytäntöjen uudet innovaatiot, kokeilut ja hankkeet hoidetaan yhdessä koordinoiden ja vältytään päällekkäisiltä hanke/rahoitushakemuksilta

SIINÄ ON TÄRKEÄÄ SOPIA

- Palvelutuotannon laadunvalvonnasta. Yhdyspinnoilla työskentelevien roolin tulee olla puolueeton. Järjestäjän ja tuottajien sekä tuottajien ja palveluiden käyttäjien välisissä suhteissa tulee suosia avoimuutta ja läpinäkyvyyttä ja niiden tulisi sietää dialogisuutta ja kriittisyyttäkin.

SIINÄ ON TÄRKEÄÄ SOPIA

- Yhdyspinnoilla työskentelevistä työryhmistä, joissa toteutuisi kuntalaisen, kunnan ja maakunnan, Kelan sekä kolmannen sektorin ja yritysten välinen dialogi ja toiminta yhteiseksi hyväksi. Työryhmät voisivat olla teemakohtaisia. Niillä tulee olla riittävästi arvovaltaa.
- Yhteistyön muodoista ja sidosryhmäyhteistyöstä

Hyvien käytäntöjen materiaalipankki

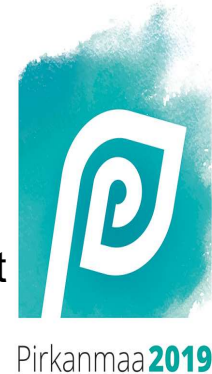

Pirkanmaa 2019

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen teemaryhmä järjesti monialaisen osallistavan työpajan 8.2.2017
- Ennakkotehtävänä pyydettiin kuntien hyvinvointiryhmiä kokoamaan kuntansa 10 tärkeintä väestön hyvinvointieroja kaventavaa ja hyvinvointia lisäävää käytäntöä
- Kysely tuotti kaikkiaan 183 pirkanmaalaista hyvää HYTE-käytäntöä, joista teemaryhmä on jalostanut materiaalipankin.
- Materiaalipankki on ryhmitelty aihealueittain kehittämisen työvälineeksi kaikille alueen toimijoille. Mukana niiden kuntien yhteystiedot, joissa toimintamalli on käytössä. Materiaalipankki on julkaistu Pirkanmaa2019 sivuilla
- <http://www.pirkanmaa.fi/pirkanmaa2019/sote-teemaryhmien-materiaalit/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/>

Yhdyskuntasuunnittelu	Terveelliseen kouluympäristöön panostettu, uusi yhtenäisnaiskoulu jonka yhteydessä päiväkot		Kihniö sivistystoimen johtaja Matti Sillanpää 0447541202
Yhdyskuntasuunnittelu	Sisäilmatyöryhmä perustettu, panostetaan terveelliseen ympäristöön		Parkano Tekninen osasto, sisäilmatyöryhmän puheenjohtaja Jarmo Kyösti, tekninen johtaja 0447865602.
Yhdyskuntasuunnittelu	Tulevaisuudessa yhtenäinen koulukampus alue		Parkano sivistystoimen hallintopäällikkö Jenni Alppi 0447865502
Yhdyskuntasuunnittelu	Yhdyskuntasuunnittelussa (yleiskaavoitus) tehdään yhteistyötä kunnan eri hallintokuntien ja osallisten kanssa	jotta suunnittelussa huomioidaan mm. riittävät puisto- ja ulkoilualueet, reitistöt, ja hyvin sijoitetut julkiset ja yksityiset palvelut eri kohde- ja ikäryhmille (mm.tiet, puistot, liikuntapaikat, koulujen ja päiväkotien sijainti ja mitoitus, palvelutalot ja muu asutus)	PIRKKALA Arkkitehti maankäyttö Pauliina Pelkonen, puh 040 133 5646 pauliina.pelkonen@pirkkala.fi
Yhteistyö/ alueellinen	Kaupungin hyvinvointirakenteet ja yhteys maakunnalliseen järjestelmään	ts. hyvinvointiryhmien/ teemaryöryhmien kokoonpanot ja maakunnan edustus	NOKIA
Yhteistyö/ alueellinen	Yhteistyö Pirkanmaan kuntien kulttuuriryöntekijöiden kanssa	Toimii erinomaisena työkaluna toiminnan suunnittelussa, vertaistukena, toimintamallien/käytäntöjen vertailussa, yhteisten mahdollisten projektien eteenpäin viemisessä	ORIVESI Piia-Maria Ahonen Kansalaisopiston rehtori-kulttuurijohtaja
Yhteistyö kunnan eri toimialojen kesken	Liikunta- ja nuorisotoimen yhteistyö Juupajoen vapaa-aikatoimen kanssa	Esim. retkien järjestäminen	JUUPAJOKI
Yhteistyö kunnan eri toimialojen kesken	Poikkihallinnollinen yhteistyö	Kunnissa on viime vuosien aikaan opittu tekemään hyvää, tavoitteellista ja tuloksellista yhteistyötä kuntalaisten palvelemiseksi ohi ja yli toimialarajojen. Uusien organisaatioiden ja hallinnollisten rakenteiden syntyessä on huolehdittava sujuvasta asiakaslähtöisestä ja palvelevasta yhteistoiminnasta ja pidettävä kuntalainen keskiössä.	KANGASALA maja.makinen@kangasala.fi Hyvinvointikoordinaattori Maija Mäkinen,
Yhteistyö kunnan eri toimialojen kesken	Ennaltaehkäisevät lähetekäytännöt ja polutus perusterveydenhuollosta kaupungin vapaa-aikapalveluiden piiriin	Liikkumislähetä, kulttuurilähetä, muita?	NOKIA

4. Työryhmän ehdotuksia Pirkanmaan lisäkannustimiksi

- Pirkanmaalla tavoite olla Suomen paras hyvinvoinnin ja terveyden edistäjä
 Huolehdimme, että kaikki Pirkanmaan kunnat ja maakunta saavat maksimaaliset HYTE -kertoimien mukaisen valtionosuudet
- Ideat
  - Kannustimet HYTE palveluina ja HYTE kehittämisenä (ensi vaiheessa maakunta tukee kuntia tavoitteiden saavuttamiseksi)
  - Yhteisbudjetointi
  - Yhteiskehittäminen
- **Huom! Oikeudenmukaisen kannustinjärjestelmän ja validoidun mittariston rakentaminen on vaativa tehtävä.** Jos sellainen halutaan rakentaa maakuntaan kansallisten kannustimien oheen, **täytyy työhön panostaa erillisellä resurssilla.**
- **Valtakunnallinen kannustinjärjestelmä tuottaa toivon mukaan merkittävän taloudellisen kannustimen kunnille ja maakunnille, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen tavoitteiden saavuttamiseksi tulee huomioida maakunnan johtamisjärjestelmää luotaessa.**
- Teemaryhmä on laatinut ehdotuksen Pirkanmaan lisäkannustinjärjestelmän ideoiksi

Yhteisbudjetointi

- Sekä maakunta että kunnat osallistuvat ennalta sovituilla osuuksilla yhteisen hyvinvointia ja terveyttä edistävän toiminnan kustannuksiin.
- Mallilla voisi rahoittaa maakunnallisesti sovittujen hyvin käytäntöjen rahoitusta Pirkanmaa 2019
- Esimerkkejä:
  - Esim. kulttuurihyvinvoinnin tuottaminen kuntien toimesta, maakunta tukee tietyllä %-osuudella
  - Oppilashuollon yhteisbudjetointi, kunnan osuus koulupsykologit+ kuraattorit. Maakunnan osuus kouluterveydenhoitajat ja koululääkärit. Yhteinen tekeminen ja osallistuminen koulun arkeen.
  - Ehkäisevän päihdetyön suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä. Kuntien lakisääteinen velvollisuus.
  - Kuntouttava työtoiminta suunnittelu, organisointi ja toteuttaminen yhteisesti sopien ja budjetoiden lisää yhteisvastuullisuutta
  - Erityisasiantuntijuuden tarjoaminen kunnan hyvinvointityöhön: esim. alueelliset ravitsemusterapeutit konsultaatioon ja yleisötapahtumiin
- Yhteisellä budjetilla työn hyvin suorittajia palkitaan yhteisvastuullisesta tekemisestä säästyneillä euroilla.

Yhteiskehittäminen

Pirkanmaa 2019

- Eri toimijoiden yhteiskehittämisen palkitseminen
- Innovaatiopalkinnot yhteiskehittämisestä kuntien, maakuntien, palvelutuottajien ja järjestöjen/seurakunnan toimijoiden yhteistyönä
  - Uusien HYTE -innovaatioiden yhteiskehittämisen palkitseminen portaittain
    - Idea käytäntöön oman kunnan alueella = pikkuporkkana
    - Malli niin hyvä, että idea jalkautunut käyttöön 5 kunnan alueella = keskikokoinen porkkana
    - Hyvä käytäntö levinnyt koko maakunnan alueelle = isoin porkkana
  - Esim. lastenneuvolatarkastusten toteuttaminen varhaiskasvatuksessa terveydenhoitajien ja varhaiskasvattajien yhteistyönä uusien menetelmin

Pirkanmaan kuntien lainsäädäntöön liitetyt HYTE-kannustimet eli valtionosuuden lisäosan laskelma

	Ennakkoväkiluku	HYTE-kerroin	
	2016	6 e/asukas	12 e/asukas
Tampere	228 173	1 369 038	2 738 076
Nokia	33 206	199 236	398 472
Ylöjärvi	32 806	196 836	393 672
Kangasala	31 177	187 062	374 124
Sastamala	25 073	150 438	300 876
Lempäälä	22 747	136 482	272 964
Valkeakoski	21 341	128 046	256 092
Pirkkala	19 169	115 014	230 028
Akaa	16 927	101 562	203 124
Hämeenkyrö	10 682	64 092	128 184
Mänttä-Vilppula	10 453	62 718	125 436
Orivesi	9 320	55 920	111 840
Ikaalinen	7 130	42 780	85 560
Virrat	6 913	41 478	82 956
Parkano	6 691	40 146	80 292
Pälkäne	6 624	39 744	79 488
Urjala	4 858	29 148	58 296
Vesilahti	4 462	26 772	53 544
Ruovesi	4 573	27 438	54 876
Punkalaidun	3 004	18 024	36 048
Kihniö	1 989	11 934	23 868
Juupajoki	1 961	11 766	23 532
Kuhmoinen	2 287	13 722	27 444

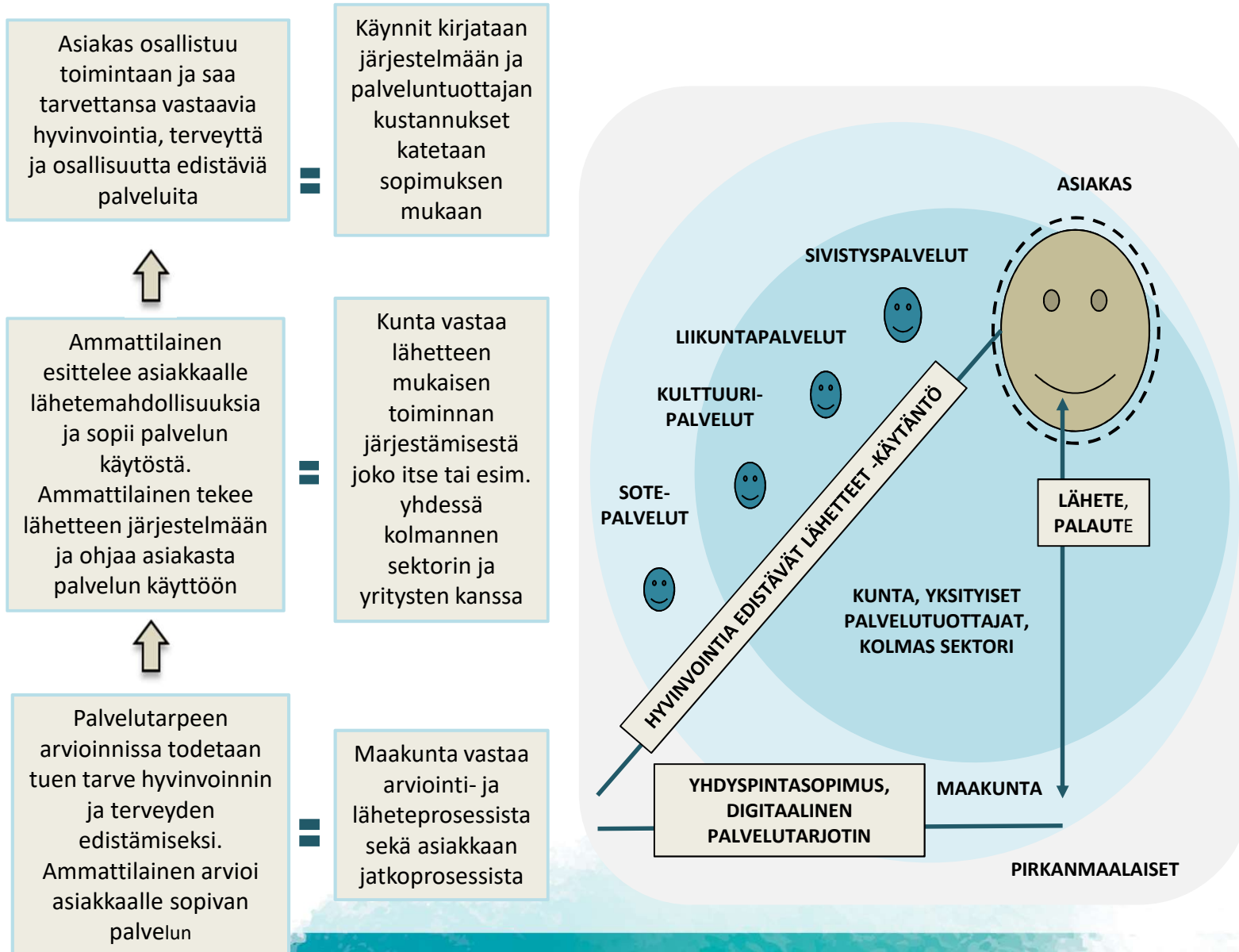

Pirkanmaa 2019

Esimerkki yhdyspintapalvelun mallintamisesta: Hyvinvointia edistävät läheteet –käytäntö

Pirkanmaa 2019

Keskeiset viestit jatkovalmisteluun

- Väliaikaishallinnon on
- Laadittava esitys siitä, miten maakunnan päätöksenteossa arvioidaan ennakkoon ja otetaan huomioon päätösten vaikutukset väestön hyvinvointiin ja terveyteen (ns. **EVA-menettely**). Valmistelun aikataulu on riippuvainen maakunnan hallinnollisesta rakenteesta ja linjauksista, missä päätöksenteossa EVA-menettelyä otetaan käyttöön. Aikataulu Syksy 2017/kevät 2018
- Laadittava malli **alueellisen hyvinvointikertomuksen valmistelusta** ja sen toimeenpanon käynnistämisestä vuoden 2019 alusta ja toimeenpanon toteutumisen vuosittaisesta raportoinnista. Syksy 2017/kevät 2018
- Laadittava **malli yhdyspintasopimuksesta** maakunnan, kuntien ja palvelutuottajien kanssa, sovittava yhteistyöelimistä/foorumeista, yhteistyön tekemisen muodoista.
- Laadittava malli maakunnan ja palvelutuottajien väliseksi **kannustimiksi ja sanktioiksi sopimukseen**, joilla palvelutuottajat sitoutetaan tekemään sovittu osuutensa väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.
- Suunniteltava maakunnan hyvinvointipalveluiden palveluverkko yhdessä integraatio- ja palveluverkkotyöryhmän kanssa
- Sopimusmallien ja niihin sisällytettävien kannustin-/sanktiomallien rakentamiseen tarvitaan erillinen resurssi väliaikaishallintoon
- **Oikeudenmukaisen kannustinjärjestelmän ja validoidun mittariston rakentaminen on vaativa tehtävä.** Jos sellainen halutaan rakentaa maakuntaan kansallisten kannustimien oheen, **täytyy työhön panostaa merkittävällä resurssilla.**

Pirkanmaa 2019

Pirkanmaa **2019**

Kiitos!

mika.vuori@tampere.fi

18.9.2017

16

www.pirkanmaa2019.fi